

VYTVÁRANIE VÄČŠÍCH SKLADOBNÝCH CELKOV.

Hudobné skladby môžu vystupovať samostatne, alebo sa môžu zoskupovať do väčších celkov.

Usporiadanie týchto celkov od najjednoduchších po najzložitejšie:

1. zbierka skladieb
2. rad skladieb
3. cyklus, resp. cyklická forma
4. cykly cyklov

1) ZBIERKA SKLADIEB

Obsahuje skladby rôznych autorov, rôznych období. Vzniká zásluhou (edičným zámerom) vydavateľa, nie skladateľa. Jednotlivé skladby medzi sebou nesúvisia, sú úplne samostatné a môžu sa interpretovať jednotlivo.

- napr. Album etúd pre mierne pokročilých
Knížočka polyfónnych skladieb
Slávne operné árie
The best of Rossini ☺

2) RAD SKLADIEB

Ide o zoskupenie samostatných skladieb, ktoré pochádzajú od jedného autora, vznikli v rovnakom tvorivom období, spája ich napr. aj rovnaké nástrojové obsadenie, technická náročnosť, inšpiračný okruh alebo námet. Rad skladieb však nie je potrebné koncertne predviesť kompletne (ako jeden celok), poradie a počet skladieb si určuje interpret.

- napr. P. I. Čajkovskij: Album pre mládež
F. Chopin: Etudy pre klavír, op. 10

3) CYKLUS, RESP. CYKLICKÁ FORMA

Ide o spojenie niekoľkých základných foriem vytvárajúce ucelenú predstavu skladateľovho zámeru. Jednotlivé skladby cyklu však nie sú úplne samostatné, sú časťou umeleckého diela, ktoré predstavuje cyklus vo svojej celistvosti. Cyklické formy posudzujem z viacerých hľadísk:

I. Súdržnosť (spätosť) celku

- a) s menšou súdržnosťou častí – piesňový cyklus, niektoré tanečné cykly
- b) s veľmi silnou súdržnosťou častí – omša, suitový cyklus, sonátový cyklus

II. Existencia mimohudobného činiteľa

- a) inštrumentálne cykly neprogramové, absolútne – prelúdium a fúga, toccata a fúga atď.
- b) inštrumentálne cykly programové – programová suita alebo symfónia
- c) vokálne cykly – piesňový cyklus, cyklus zborov
- d) celovečerné javiskové cykly – opera, oratórium, balet

SUITOVÝ CYKLUS

- má vyrovnanejšiu alebo menej vyklenutú stavebnú a obsahovú líniu – vzniká priradovaním približne rovnako závažných skladieb
- ide o jeden z najstarších typov cyklických inštrumentálnych foriem
- v období renesancie a baroka hovoríme o tzv. tanečnej suite – ide o zoskupenie prevažne dobových tancov zoradených na základe tempového a metrického kontrastu (ich poradie nie je náhodné)
- suitový cyklus prešiel pomerne dlhým vývojom, v ktorom sa vyvinulo niekoľko typov suit:

1. Baroková suita

pôvod, metrum, tempo, poly/homo-fónia

- jej základ tvoria 4 tance

- ALLEMANDE**- tanec nemeckého pôvodu, 4-dobý, párne metrum, pomalé tempo, charakteristické predtaktie (zdvih), po formovej stránke 2- dielny polyfónne spracovaný (imitačne)
- COURANTE**- francúzsky pôvod, 3- dobý, nepárny takt, rýchle tempo, niekedy tematicky súvisel s allemandom, tiež polyfónne spracovaný
- SARABANDE**- slávnostný vážny tanec španielskeho pôvodu, nepárny takt, pomalé tempo, oproti prvým dvom tancom kontrast faktúry- homofónna sadzba (akordický charakter)
- GIGUE**- záverečný tanec, 3-dobý, väčšinou v 6/8, 12/8, 12/16 takte, veľmi rýchle tempo. 2 diel začínal inverziou prvých taktov prvého dielu, početné imitačné nástupy (polyfónne spracovaný), charakteristický bodkovaný rytmus

K týmto základným tancom sa pridávali, príp. vsúvali tzv. intermezzá (najčastejšie medzi 3. a 4. tanec).

INTERMEZZÁ môžu byť tanečného, príp. netanečného charakteru

- tanečné: menuet, gavotta, bouré, polonaise
  - netanečné: air (ária), prelúdium, variácie, ciaccona, fúga
- tonálny priebeh barokovej suity: všetky časti (základné tance a intermezzá) sú v hlavnej tónine. V rozsiahlejších suitách (10- 15 častí) mohli niektoré intermezzá prinášať tonálny kontrast (rovnomenná, paralelná tónina). **Baroková suita teda stavia kontrast častí len na základe rozdielneho tempa a metriky, preto tanečnú suitu hodnotíme ako typický vyrovnaný a tonálne vyvážený cyklus.**
- barokové suity boli inštrumentálne, sólové, komorné aj orchestrálne
  - používali sa aj iné názvy, napr.: *partita*, *sonáta* (baroková!), *ordre*- suita

2. Suitový cyklus v klasicizme

V 2. polovici 18. stor. sa názov suita používa zriedkavo. Nahrádzajú ho inštrumentálne druhy podobného charakteru (úžitková hudba k rôznym príležitostiam): *divertimento*, *serenáda*, *kasácia*.

DIVERTIMENTO (z franc.- zábava), pôvodne išlo o úžitkovú hudbu ako doplnok k spoločenským zábavam a hostinám. Skladba mala 5- 6 častí, bola skôr komorného obsadenia, kde sa striedali tanečné časti (1, 2 menuety) s variačnými časťami homofónnej faktúry. Takýto charakter majú najmä *divertimenta* z ranného obdobia tvorby Haydna a Mozarta.

SERENÁDA (z tal.- nočná, večerná hudba), pôvodne skladba vokálneho charakteru- milostná pieseň s inštrumentálnym sprievodom. Serenáda našla uplatnenie aj neskôr, v hudbe romantizmu (ako sláčiková serenáda), príp. v 20. stor. Pozn.: v baroku sa stretávame s názvom *serenata*- označovali sa tak vokálne skladby- kantáty k rôznym slávnostným príležitostiam.

KASÁCIA (z tal.- zrušenie, rozlúčenie), slávnostná hudba k rôznym príležitostiam (uvítanie, rozlúčka), predvádzaná na voľných priestranstvách (nádvoría) s prevahou dychových a bicích nástrojov.

Vo vrcholnom klasicizme majú uvedené druhy koncertný charakter.

3. Suitový cyklus v období romantizmu a 20. storočia

Teší sa veľkej obľube. V 19. a 20. stor. skladatelia opäť používajú názov suita. Môže mať 4 podoby:

a) Opätovné **oživenie** starej barokovej suity alebo suitového cyklu z obdobia klasicizmu

E. H. Grieg: Suita pre sláčikový orchester „Z Holbergových čias“

A. Dvořák: Serenáda E-dur

P. I. Čajkovskij: Serenáda C-dur

b) **Inovovaná suita**

Používajú sa modernejšie tance, typické pre dané obdobie: (19. storočie: napr. valčík, polka, mazurka, furjant atď.; 20. storočie: tango, foxtrot, swing atď.)

A. Dvořák: Česká suita

L. Janáček: Vlašské tance

J. Cikker: Slovenská suita

Z. Kodály: Tance z Galanty

B. Bartók: Tanečná suita

c) **Programová suita**

Vzniká v 19. stor. a inšpiruje sa mimohudobnými literárnymi námetmi

N. Rimskij-Korsakov: Šeherezáda

M. P. Musorgskij: Obrázky z výstavy

J. Cikker: Spomienky

d) Suitové cykly, ktoré vznikli **výberom z javiskovej hudby, z muzikálu a z filmu** Sú vhodnou formou na uplatnenie inak ťažko koncertne použiteľných celovečerných javiskových cyklov.

- Hudba z činohry
E. H. Grieg: Peer Gynt
G. Bizet: Arlesanka
- Hudba z opery / muzikálu / operety
G. Bizet: Carmen
L. Bernstein: Westside story
- Hudba z filmu
J. Williams: Star wars
- Hudba z baletu
P. I. Čajkovskij: Labutie jazero
I. Stravinskij: Svätenie jari
M. Ravel: Dafnis a Chloe